

Hedekov skole

Vilfred Friborg Hansen

Sidst i 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var befolkningstallet kraftigt voksende. Baggrunden var bedre helbredstilstand og mere effektive produktionsmidler i landbrug og den begyndende industri.

Det voksende befolkningstal nåede også ud i de yderste landdistrikter. Børnene herfra havde siden skolereformen i 1814 måttet gå til skolerne i den nærmest liggende større by, og det havde naturligvis især om vinteren været et stort problem. Men nu blev børnene i yderdistrikterne så mange, og sognekommunerne samtidig så meget bedre økonomisk formående, at man begyndte at oprette landsbyskoler også her.

I den forholdsvis store Thorsager-Bregnet sognekommune blev der bygget skole i Thorsager 1855, Bjødstrup 1860, Følle 1869, Rønde 1874, Rostved o. 1900 og endelig sidst i Hedekov i 1910. Det blev en smuk bygning, og den har stort set samme udseende i dag, hvor den er hovedsæde for firmaet ”Hedekov Center for Regenerativ Praksis”, jf. senere.

Hedekov skole ca. 1920. Fra ”Sognebilleder”

Chr. Dybe

Som lærer ved den nye skole blev ansat Chr. Peter Dybe, der stammede fra Vestjylland, født 1882, landmandssøn, gift året før ansættelsen med Johanne Astrid f. Johansen. Dybe var udgået fra Silkeborg Seminarium i 1904 og var året efter blevet ansat som andenlærer i Hirtshals og fra 1. september 1907 som enelærer ved Stenvad skole. Hans ansættelse i Hedeskov begyndte 1. februar 1911 (fra Dansk Skolestat III 1934 s. 354).

Jeg har talt med enkelte, der har gået i Hedeskov skole. E. Skovlund Sørensen fortæller om sin skolegang i Hedeskov i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 3 fra 1981. Hans beretning lyder sådan:

Skolen

Barndommen prægedes selvfølgelig også meget af skolen. Skolen i Hedeskov var forholdsvis ny i min barndom. Den havde én lærer, Chr. Dybe. Han var vestjyde og havde et kunstigt ben. Han var lidt hurtig med riset, men det var »degnene« vel dengang. Under alle omstændigheder var han respekteret og dygtig som lærer, og vi børn holdt af ham.

Vi gik og løb i skole ad stier og markveje. Om sommeren havde vi bare ben og træsko med jernbeslag - benene var altid fulde af sår og skrammer, fordi vi skød genveje over grøftekanter og skel.

I Hedeskov skole var der kun »den lille klasse« af de tre første årgange og »den store klasse«, der bestod af de fire sidste årgange.

Vi havde seks fag. Det var dansk, skrivning, regning, geografi, danmarkshistorie og bibelhistorie med salmevers.

Chr. Dybe, lærer i Hedeskov 1911 – 1947, fra "Sognebilleder"

3. Hedeskov skoles elever 1927. Skovlund Sørensen kan genkende følgende: Bageste række fra venstre: Anton Andersen, Børge Dybe, Reinhold Kvist, ?, Ella Jensen, ?, ?, Marta Pedersen, Anna (?) Kvist, ?. Næste række fra venstre: lærer Dybe, Ellen Nielsen, ?, Elly ?, Kirstine Madsen, Krista Madsen, derefter fire ukendte, sidst i rækken Skovlund Sørensen selv. Følgende række fra venstre: Ella (?) Jensen, Betty Andersen, Rigmor Andersen, ?, Alexander Kotorovski, Ove Jensen, Ejnar Jensen, derefter fire ukendte, sidst i rækken Gunnar Jensen. Siddende, forreste række fra venstre: Andreas Kotorovski, Kaj Andersen, Harald Pedersen, ?, Valborg Jakobsen, ?, Knud Nielsen, ?, Kirsten Wulf Rasmussen (Skovlund Sørensen).

Om sommeren foregik skolegangen ofte udendørs i Dybes have. Der kunne vi godt sidde med regnebøger og det hele.

Til sommertiden hørte også den årlige udflugt, der ofte gik til Himmelbjerget og Skanderborg.

Før sommerferien skulle der være eksamen, Så kom to-tre mænd cyklende til skolen med cykelklemmer for at høre på os. Dybe gik rundt og var kokrød i hovedet og sikkert lige så nervøs som os. Til sidst kom præsten - han kom som den eneste i bil. At han kom sidst, var vel også med til at markere, at han skulle regnes for den betydningsfuldeste i selskabet!

Jeg kan huske, at de sociale fremskridt i Hedeskov bl. a. viste sig ved, at nogle elever fik cykler. Det var som regel gamle, kasserede damecykler, men alligevel . . .

Også andre fremskridt var knyttet til skolen. Dybe var den første, der fik radio. Stor var vores forundring, da han første gang lod os høre det mærkelige apparat i skolestuen.

Hjemme hos os fik vi senere et krystalapparat med høretelefoner. Hvis man anstrengte sig, *kunne* man faktisk godt høre noget i det!

Det er min mening, at selv om skolegangen i Hedeskov efter vor tids målestok var yderst primitiv, så lærte vi mange af de ting, vi senere har haft brug for. Og hjem og skole skabte i forening en tryk ramme om vores barndom, og det er nok karakteristisk, at jeg endnu ikke har kendskab til folk, der er vokset op i Hedeskov på den tid, for hvem det er gået dårligt i livet.

Herluf Bech

Lærer Dybe var enelærer i Hedeskov i 37 år. Efter ham blev Herluf Bech ansat, og han fik ti år som enelærer i Hedeskov, før skolen blev nedlagt i 1957. Derefter blev Bech andenlærer i Thorsager og senere, fra 1964, førstelærer og fra 1981 skoleinspektør samme sted.

Bech har fortalt om sin tid som lærer i Hedeskov i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 3, 1981:

Skoledagen i Hedeskov

Den toklassede skole i Hedeskov dækkede syv årgange. Første til tredje årgang udgjorde »den lille klasse«. Fjerde til syvende årgang kaldte vi »ældste klasse«. I skolestuen sad de yngste årgange ud mod vinduet.

Da jeg kom til skolen, gik den lille klasse i sommerhalvåret i skole kl. 7-13 om mandagen, onsdagen, torsdagen og lørdagen. Ældste klasse gik fra kl. 7-13 om tirsdagen og fredagen.

Om vinteren vendtes skemaet: lille klasse tirsdag og fredag, ældste klasse mandag, onsdag, torsdag og lørdag.

Tidspunkterne var i vinterhalvåret kl. 8-12 og 13-15. I middagspausen kl. 12-13 gik alle børnene hjem og spiste. Det kunne man mageligt nå, selv om alle børnene skulle klare det til fods. Skolen lå jo præcis midt i skoledistriktet, så ingen havde mere end et kvarters gang. Det var en af »lilleskolens« fordele.

Dette skema fik jeg dog efter aftale med forældrene lavet om ret snart efter min ankomst. Herefter gik alle børn i skole hver dag - ældste klasse kl. 7-10 (vinter: kl. 8-11) og lille klasse kl. 10-13 (vinter: kl. 11-14). Det gav mere sammenhæng i arbejdet, og det fungerede til alle parter tilfredshed.

Frikvarter holdt vi, når der var en naturlig pause i arbejdet. Børnene fik lov at gøre det færdig, de var i gang med, uden at blive afbrudt af klokken larmen. Det gav ro om arbejdet og var med til at udvikle børnenes koncentrationsevne.

De vigtigste fag i skolen var nok dansk og regning. En time i dansk kunne typisk begynde med, at jeg læste ABC med den yngste årgang ovre ved vinduet. Vi læste højt, og de 4-5 elever stod i en kreds omkring mig. Imens arbejdede de ældre årgange selvstændigt med egne opgaver.

2. Degnen ved sin pult i Hedeskov, 1954 (Herluf Bech).

I de næste 20 minutter blev det næste årgangs tur. De var privilegerede på den måde, at de fik lov til at blive siddende ved deres borde, mens jeg arbejdede med dem. Imens havde yngste årgang fået nogle opgaver at løse.

Ind imellem kunne en elev fra en årgang, som læreren ikke var hos lige i øjeblikket, godt komme diskret med en opgave, han/hun ikke kunne klare. Så måtte jeg lige et øjeblik bryde af for at hjælpe videre.

Eleverne lærte virkelig at arbejde selvstændigt på denne måde. Læreren kunne ikke være over dem hele tiden. Hvis det blev for hårdt for en elev ind imellem, kunne man godt læne sig lidt tilbage og slappe af, før man arbejdede videre.

Bibelhistorien nåede vi igennem i løbet af tre år. Det første år gennemgik jeg fra skabelsen til Moses, det næste år fra Moses til Jesus, og tredje år Det nye Testamente.

I disse timer lærte eleverne ikke mindst at *lytte*. Og de lærte også hinanden at lytte, for de gode lyttere tyssede på de mindre gode.

Eleverne vidste, at når læreren gik ned fra katederet og satte sig på første bord foran katederet, så skulle der lyttes. Det var timer, som både lærer og elever så frem til.

Gymnastik havde vi også på skemaet. Det foregik i sommerhalvåret på skolepladsen. Der havde oprindelig været ribber og buk på pladsen, men det var gået til, da jeg kom til Hedeskov. Vi klarede os udmærket uden. I øvrigt fik børnene jo også en slags »gymnastik« i frikvartererne. Om vinteren havde vi megen glæde af en kælkebakke lige op til skolen. Det er noget af det, mange gamle elever husker med stor glæde.

Eksamen

Eksamen foregik dengang sådan, at skolekommissionen, der var fælles for alle sognekommunens seks skoler, kom på besøg på skolen en hel dag. Aftenen før besøget fik »degne« tilsendt en lukket kuvert med angivelse af, hvilke emner, man ønskede at høre børnene i. Naturligvis havde jeg som lærer i forvejen sendt kommissionen en beretning, hvad klasserne havde gennemgået i løbet af skoleåret, og man kunne jo godt skrive nogle ting med lidt federe skrift end andre. Denne hentydning blev altid forstået af kommissionen.

Børnene blev hørt i bibelhistorie, Danmarkshistorie og naturhistorie. Den ældste klasse holdt for fra kl. 8 til 10. Derefter stillede degnekonen an med kaffe og hjemmebag, før den lille klasse skulle op mellem kl. 11 og 13.

Det blev hurtigt min skik at lade en af skolekommissionsmedlemmerne overtage protokollen og selv udpege elever til oplæsning og give karakter. Eleverne fik næsten altid ug , $ug \div$ eller $mg +$, så ingen skulle føle skræk ved forestillingen. Omend jeg selvfølgelig det første par gange var noget beklemmt ved situationen.

Efter kl. 13 var der middag i degneboligen, og efter middagen kom kaffen. Det var ganske enkelt skik og brug - ingen tænkte på, om det nu kunne være rimeligt, at degnekonen skulle bruge sin tid på det, og om det stod skrevet nogen steder, at degnefamilien skulle have denne ekstraudgift. Det hele foregik i en fordragelig og meget hyggelig atmosfære.

Efter middagen underskrev skolekommissionen eksamensprotokollen. Pastor Paludan skrev ind. Fra 1954 kan man se, at Viggo Lindum underskrev.

I protokollen blev resultatet af alle fag omhyggeligt noteret ned, med udførlig omtale af, hvordan det var gået.

3. Ældste klasse (10-14 år) i Hedeskov skole, maj 1949 (Herluf Bech).

Fællesskabet omkring skolen

Hedekov skole lå dengang ret øde. Der var 300 m til nærmeste nabo.

Men forældrene tog mig allerede i 1947 til sig som en af deres egne. Jeg blev ansat til 1. november, og i slutningen af måneden kom der en lille forældredeputation op til den nye degn og foreslog »en slags julefest« på skolen.

Vi tog selvfølgelig med glæde imod idéen, og både forældre og børn hjalp i den følgende tid med ved forberedelserne. Der var i alt 30-35 elever på skolen, så med forældre blev vi en hundrede stykker omkring juletræet i den lille skolestue. Der var ikke megen plads at give væk af, men alle var glade for festen. Der var knas, dans om træet og kaffe til de voksne.

Den årlige julefest på skolen blev en tradition i Hedekov. Den var med til at knytte degn, børn og forældre sammen.

Men i det hele taget var der dengang et fællesskab omkring skolen, hvis lige ikke kendes i dag. Det kunne skabes omkring de små skoler. Skolen følte som folks egen skole. Der skal ikke være tvivl om, at jeg i dag er en varm tilhænger af de små skoler frem for de store moderne centralskoler.

4. Hedekov skoles elever på tur til København 1956 (Herluf Bech).

Hedekov skole efter nedlæggelsen

Hedekov skole blev som nævnt nedlagt i 1957 og lærer Herluf Bech overført til Thorsager skole.

Efter et par ejerskifter blev skolebygningen i 1969 overtaget af Vonsyld Kunsthåndværk. Den gamle skolestue blev omdannet til gildehal.

I 2020 blev den gamle Hedekov skole overtaget af "Hedekov Center for Regenerativ Praksis" ved Jørn Aagaard og Jette Søndergaard. De har ført den gamle skolebygning tilbage til dens oprindelige udseende og sammen med deres datter Sofie Aagaard gjort den til centrum i deres virksomhed, der arbejder med forskning og vidensdeling vedr. økologi, energi og regenerative praksisser. Bygning og tilbygninger har Jonas Djernes og Justine Bell som arkitekter (Politiken 24. marts 2025: "Bæredygtig luksus på Djursland").

Hedekov skole januar 2022 – foran: de tre bag renovering og firma, Sofie Aagaard, Jørn Aagaard og Jette Søndergaard. Foto fra Jørn Aagaard.

Litteratur

Herluf Bech: "Degnen i Thorsager fortæller", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 3, 1981 (cit. "Herluf Bech")

Ejvind Skovlund Sørensen: "Fra Hedeskov til Ugelbølle", i "Folk og Liv på Røndeegnen" bind 3, 1981 (cit. "Skovlund Sørensen")

Dansk Skole-Stat III, red. af prof. N. A. Larsen, 1934 (cit. "Dansk Skole-Stat")

Sognebilleder fremstillet til det historiske værk "Danmarks Kirker og Skoler" af T-H 1921 (cit. "Sognebilleder")

Adresseavisen

Politiken